

Nekaj o »narodnem blagu«.

»Trau, schau, wem«.

Jako važno za proučavanje duševnega života našega národa je tako imenovano národno blagó: pesmi, pripovedke, pravljice itd. Ne samó da nam se v tem podajajo pravi vzgledi ljudskega jezika — ako so namreč dotične stvari pobeležene točno v izvorni obliki, nego iz njih spoznavamo tudi narav, obrazovanost in običaje slovenskega národa v njegovi prešlosti. Akoprav so zlasti pripovedke skozi toliko vekov mnogo se izkvarile ter so dandenašnji brez vse zunanje zveze med seboj, to so vendar za nas imenitne poleg pesmij še tudi kot spomeniki davne književnosti naše. Nadalje so i pesmi i pripovedke i pravljice mnoge mitološke vsebine, govoreč n. pr. o duhovih, prirodne moči posebljujočih prikaznih itd., kar se dandanes res da samó za zabavo pripoveduje, ali v starih časih se je to vse verovalo. Zato pa posebe o poslednjih Ig. Brlić dobro omenja pišoč: »Ove babske pripoviedke nisu baš tako tašte i lude, kako jih mnogi nadriizobraženik cieni; ove u sebi mnogo od pučke starodavnosti sakrivaju, iz njih se dosta naučiti može, ako nam se u prvi trenutak baš i lude i tašte čine«.

Uvidevši znamenitost takih národnih stvari, poprijeli so se nekateri našinci posla, da tó blagó ljudskega jezika in uma od propasti ohranijo, zberó ter objavijo zopet na občno korist. Lepo je to delo, vredno vse hvale in priznanja. Pa ni ravno tako lahko; kajti pri tem je razven marljivosti treba tudi mnogo previdnosti, zlasti še tedaj, ako zbiralec, pripravljajoč kako večje delo te vrsti, posameznih komadov ne čuje uprav sam iz ljudskih ust, nego jih dobiva od druge osebe zapisane. Na ták način slovensko národno blagó radi skupljajo n. pr. nekateri gg. profesorji, kateri dijakom dajejo takšne naloge, da napišejo kako pripovedko ali pravljico ali sploh kako tákó národno posebnost iz rojstvenega kraja svojega. A tó lahko učitelj namesto pristnega blaga dobi pač le ponarejeno; ako namreč učenec ničesar izvestnega ne zna, prepíše káj podobnega iz kake knjige in iz drugega kraja, nekoliko morda predela, ali pa si še vso stvar tudi celó izmisli. To pa gotovo dobremu namenu, z národnim blagom podajati prave duševne slike národa samega, ne samó da nič ne koristi, temveč mu šele škoduje.

O takem motnem poslu tó jeden primer.

Gosp. J. Majciger, profesor na gimnaziji mariborski, je v »Kresu« l. 1883. med drugim národnim blagom, skupljenim baš na omenjeni način — vsaj v večini tako, na strani 502. priobčil pravljico o povodnjem možu, stanujočem z ugrabljeno deklico v nekem hribu v sredini Savinjske doline, kateri hrib v občé »Goro« imenujejo, in iz katerega teče studenec, ki mu navadno

pravijo »izvirek«. Od Majcigerja je to pravljico vzprejel tudi dr. J. Pajek v svoje po Matici Slovenski izdane »Črtice iz duševnega žitka štaj. Slovencev« na str. 112. ter je še, sicer z vprašanjem, óno »Goro« protolmačil v Dobrič. — A kaj je s to pravljico? Nič! Evo: Prvič, »v sredini Savinjske doline«, kakor pravi pisatelj, ni nikakega hriba, nego tam je po priliki vas s farno cerkvijo Sv. Petra na lepi ravnini; Dobrič je del znane Gore Oljke v Polzelski fari na severozapadni strani té doline. Drugič, v pravljici omenjeni hrib v občé »Gora« imenovan in iz njegovih pečin tekoči studenec »izvirek« nazivan je pač prav blizu farne cerkve Sv. Pavla poleg Priboljske graščine — zato tudi »graščinska Gora« priimenovan hrib, ob Savinjske doline južnem robu res precèj v sredini med Celjem in Vranskim. Todà, tretjič, glavne stvari, povodnjega moža in deklice v »Gori v izvirku« — ni! Že krajevne okolnosti se ne zlagajo povse s pripovedovanjem v óni pravljici, v rečenih spisih priobčeni; zlasti ne vodi iz nijedne bližnje vasi uprav »mimo izvirka« pot v Solčavo, kamor je bojda divjak mislil z izvoljenko oditi, češ, da je sin nekih imovitih roditeljev v ónih planinah, a da jo je gredoč tù v »Goro« potegnil v stanovališče svoje. Ko sem pa vendar ljudi tukaj povpraševal za napominjano pravljico, ni mi vedel nikdo ničesar povedati o povodnjem možu v tej »Gori«. Nego ko sem vprašal nekega tukajšnjega dijaka, da-li ni morda on profesorju M. napisal óne pravljice, pritrnil mi je tá ter še sam pristavil, da je, ne zna-joč nijedne prave, sam si jo izmislil

Nekaj podobnega mi se zdi še o nekaterih drugih pravljicah v ónem narodnem blagu v »Kresu« in dosledno v »Črticah« objavljenem, a ne bi baš rekel, da med temi v niz nabranimi in iz njega izluščenimi »biserji« ne tiči še kaj več »steklenjakov«. A tako prehajajo take stvari iz spisa v spis, podajajo se brezličnosti za ogledalo resnice, krivo se zmatra za pravo, in vara se in slepi drug drugega. S tem sicer nečem nikomur nič očitati, iz znanih razlogov ne; nego objavljajoč to hotel sem, gotovo z dobrim namenom, samó kratko opozoriti na jako važen činitelj pri nabiranju in upotreb-ljevanju duševnega narodnega blagá.

Andrej Fekonja.

Književna poročila.

I.

Sodni obrazci. Sestavil *Bogdan Trnovec*, c. kr. sodec v Sežani o *vahitih* 1886. leta. Ti obrazci, katere je *zplačil* in založil g. Viktor Dolenc v Trstu, izhajajo kot priloga »Edinosti«.

G. pisatelj ali »pisec«, kakor se sam imenuje, sestavil je te obrazce ali ta primernik, »da se olehča sodnim činovnikom na Slovenskem služ-bujočim uredovanje v slovenskem jezici.« G. izdavatelj dobro vé, da pri-